

Το πολίτευμα και η λειτουργία του

ΚΩΣΤΑΣ Χ. ΧΡΥΣΟΓΟΝΟΣ

ΤΟΝ ΙΟΥΛΙΟ ΤΟΥ 2024 συμπληρώνεται μισός αιώνας από την κατάρρευση της στρατιωτικής δικτατορίας και τον τερματισμό της ανάμειξης των ενόπλων δυνάμεων στην άσκηση της πολιτικής εξουσίας γενικά, ενώ τον Δεκέμβριο τοποθετείται η αντίστοιχη επέτειος του δημοψηφίσματος του 1974 με το οποίο επιλύθηκε το πολιτειακό ζήτημα και κατέστη παρελθόν η βασιλική δυναστεία. Στην ελληνική θεωρία του συνταγματικού δικαίου φαίνεται να αποτελεί κοινό τόπο ότι τις τελευταίες δεκαετίες, με αφετηρία το 1974, η Ελλάδα έχει μετασχηματισθεί σε μια αντιπροσωπευτική δημοκρατία συγκρίσιμη με εκείνες των άλλων κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ακόμη και της λεγόμενης «παλιάς Ευρώπης» (δηλ. της Ε.Ε. των 15 μελών, πριν από τις διευρύνσεις προς τα ανατολικά). Ωστόσο, στο Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 7^{ης} Φεβρουαρίου 2024 σχετικά με το Κράτος Δικαίου στην Ελλάδα εκφράζονται «σοβαρές ανησυχίες για τις πολύ σοβαρές απειλές κατά της δημοκρατίας, του κράτους δικαίου και των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην Ελλάδα» και τονίζεται ότι «έχει υποστεί μεγάλη πίεση το σύστημα ελέγχων και ισορροπιών (που) είναι απαραίτητο για μια ισχυρή δημοκρατία». Το ζήτημα της δημοκρατικής ποιότητας του πολιτεύματος στην πρακτική του λειτουργία τίθεται άρα επί τάπητος με emphaticό τρόπο.

Από τις επιμέρους διαπιστώσεις του Ψηφίσματος του Ευρωκοινοβουλίου σημασία έχουν οι παρατηρήσεις «ότι η Ελλάδα έχει τη χαμηλότερη κατάταξη από οποιαδήποτε χώρα της ΕΕ – 107^η θέση – στον Παγκόσμιο Δείκτη Ελευθερίας του Τύπου των Δημοσιογράφων χωρίς Σύνορα για το 2023» και «ότι σύμφωνα με τον Δείκτη Αντίληψης της Διαφθοράς της Διεθνούς Διαφάνειας για το

Ο κ. Κώστας Χ. Χρυσόγονος είναι Καθηγητής της Νομικής Σχολής ΑΠΘ.

2023, η Ελλάδα έχει επιδείξει ανησυχητική υποβάθμιση». Περαιτέρω σημειώνεται ότι έχει παραμείνει ανεξιχνίαστη δολοφονία δημοσιογράφου προ τριετίας, ότι «πολλοί δημοσιογράφοι αντιμετωπίζουν σωματικές απειλές, λεκτικές επιθέσεις, μεταξύ άλλων από υψηλόβαθμους πολιτικούς και υπουργούς, παραβίαση της ιδιωτικής τους ζωής με κατασκοπευτικό λογισμικό, καθώς και στρατηγικές αγωγές προς αποθάρρυνση» καθώς και ότι «απειλείται η πολυφωνία των μέσων ενημέρωσης, καθώς η ιδιοκτησία των μέσων ενημέρωσης στη Χώρα κατανέμεται κυρίως σε μικρό αριθμό ολιγαρχών, με αποτέλεσμα τη δραματική υποβάθμιση ορισμένων θεμάτων». Περαιτέρω καταγράφεται «ανησυχία για την υποχρηματοδότηση, τον περιορισμό των εξουσιών, τις αδιαφανείς διαδικασίες διορισμού και την παρενόχληση και τον εκφοβισμό υπαλλήλων ανεξάρτητων δημοσίων φορέων» και υπογραμμίζεται ότι «η διάρκεια των δικαστικών διαδικασιών, σε συνδυασμό με τις αμφιβολίες για την ακεραιότητα τμημάτων της αστυνομίας, και οι συγκρούσεις συμφερόντων στο υψηλότερο επίπεδο, συμπεριλαμβανομένης της εικαζόμενης διείσδυσης ομάδων οργανωμένου εγκλήματος στην αστυνομία, θα οδηγήσουν σε μια νοοτροπία ατιμωρησίας στο πλαίσιο της οποίας μπορεί να ευδοκιμήσει η διαφθορά». Ακόμη το Ψήφισμα τονίζει ότι «οι αρχές δεν έχουν ακόμη δημιουργήσει ένα σταθερό ιστορικό επιδόσεων όσον αφορά τη διερεύνηση και τη δίωξη υποθέσεων διαφθοράς υψηλού επιπέδου».

Η ελληνική κυβέρνηση αντέδρασε απολύτως αρνητικά απέναντι στο Ψήφισμα, χαρακτηρίζοντάς το ως «ανθελληνικό», παρά το γεγονός ότι αυτό υπερψηφίστηκε με ευρεία πλειοψηφία (330 ψήφοι υπέρ, 254 κατά, 26 αποχές) από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Στην πραγματικότητα βέβαια οι διαπιστώσεις του Ψηφίσματος συμπίπτουν ή βαίνουν παράλληλα προς τις αντίστοιχες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στις ετήσιες εκθέσεις της για το κράτος δικαίου στα κράτη-μέλη της Ένωσης.

Από τις επισημάνσεις της έκθεσης του 2020 για την Ελλάδα, ενδιαφέρον παρουσιάζουν ιδίως οι διαπιστώσεις ότι «το σύστημα απονομής δικαιοσύνης εξακολουθεί να αντιμετωπίζει προκλήσεις όσον αφορά την ποιότητα και την αποδοτικότητά του», ότι επίσης «υπάρχουν ορισμένα κενά στην εφαρμογή του νομικού πλαισίου σχετικά με την περιουσιακή κατάσταση των πολιτικών προσώπων και τη χρηματοδότηση των κομμάτων», καθώς και ότι «η άσκηση πίεσης

ή επιγροής από ομάδες συμφερόντων ... εξακολουθεί, σε μεγάλο βαθμό, να μη ρυθμίζεται κανονιστικά, και το πλαίσιο προστασίας των μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος είναι ελλιπές». Περαιτέρω, «υπάρχουν ερωτήματα σχετικά με την αποτελεσματικότητα των κανόνων που αποσκοπούν στη διασφάλιση της διαφάνειας όσον αφορά την ιδιοκτησία των μέσων μαζικής επικοινωνίας».

Από την αντίστοιχη έκθεση του 2021 μπορεί να υπογραμμίσει κανείς τις αναφορές ότι «εξακολουθούν να υπάρχουν ανησυχίες σχετικά με τη διαδικασία διορισμού στις ανώτερες θέσεις δικαστών και εισαγγελέων», όπως και ότι για τη «δίωξη της διαφθοράς στα υψηλά κλιμάκια ... εξακολουθούν να υπάρχουν ορισμένα πρακτικά ζητήματα», σε συνδυασμό με «σημαντικές ελλείψεις ως προς την αποτελεσματική εποπτεία» στις ροές του πολιτικού χρήματος. Ακόμη διατυπώνονται «ανησυχίες σχετικά με την ασφάλεια των δημοσιογράφων και την ανάγκη βελτίωσης της προστασίας τους».

Στην έκθεση για το 2022 εξάλλου αναφέρεται ότι το επαγγελματικό περιβάλλον για τους δημοσιογράφους επιδεινώθηκε περαιτέρω και εκφράζονται ανησυχίες για τις απειλές και επιθέσεις που δέχονται αυτοί. Ζήτημα αποτελεί, κατά την έκθεση, και η κατανομή της κρατικής διαφήμισης (άρα και των σχετικών κονδυλίων) κατά αδιαφανή τρόπο σε ιδιωτικά ΜΜΕ. Μια άλλη θεματική αποτελούν τα προβλήματα σε ό,τι αφορά την καταπολέμηση της διαφθοράς, με έμφαση στην (αν)επάρκεια του ελέγχου των δηλώσεων «πόθεν έσχες» και στην ακεραιότητα των αστυνομικών ιδίως υπαλλήλων. Ως προς τη νομοθετική διαδικασία διαπιστώνεται ότι συχνά οι δυνητικά θιγόμενοι από τα νομοσχέδια δεν έχουν επαρκή χρόνο στη διάθεσή τους για να εκφράσουν τις απόψεις τους σχετικά με εκείνα. Αξιοσημείωτη είναι και η σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να θεσμοθετηθεί κάποιας μορφής συμμετοχή του ίδιου του δικαστικού σώματος στη διαδικασία επιλογής των Προέδρων και Αντιπροέδρων των τριών ανώτατων δικαστηρίων.

Μέσα από τις παραπάνω διπλωματικές διατυπώσεις των εκθέσεων αυτών διακρίνονται βαθιές παθογένειες του ελληνικού δημόσιου βίου. Προφανώς δεν είναι άλλωστε τυχαίο ότι οι βαθμολογίες της χώρας μας από διεθνείς ΜΚΟ σε ό,τι αφορά ζητήματα όπως ο σεβασμός (ή μη) προς τα θεωρητικά κατοχυρωμένα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα ή η έκταση και ένταση της διαφθοράς είναι

από τις χαμηλότερες μεταξύ των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σύμφωνα π.χ. με την έκθεση Freedom in the World 2021 της αμερικανικής ΜΚΟ Freedom House η Ελλάδα καταλαμβάνει την 22^η θέση μεταξύ των 27, με συνολική βαθμολογία 87 (με άριστα το 100, το οποίο επιτυγχάνουν μόνο η Σουηδία και η Φιλανδία), ξεπερνώντας μόνο τις Ρουμανία, Πολωνία, Κροατία, Βουλγαρία και Ουγγαρία. Επιπλέον, σύμφωνα με τον Δείκτη Αντίληψης Διαφθοράς (CPI), που καταρτίζει η διεθνής ΜΚΟ Transparency International, σε ετήσια βάση, για το 2021 η Ελλάδα βαθμολογείται με 49 (με άριστα το 100) και κατέχει την 58^η θέση μεταξύ των 180 κρατών σε παγκόσμια κλίμακα, αλλά την 23^η μεταξύ των 27 κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ξεπερνώντας με μικρές διαφορές μόνο τις Βουλγαρία, Κροατία, Ουγγαρία και Ρουμανία. Μείζονος σημασίας ζήτημα πραγματικής δημοκρατικής ποιότητας του πολιτεύματος αποτελούν εξάλλου οι μαζικές παρακολουθήσεις τηλεφώνων για αδιευκρίνιστους λόγους «εθνικής ασφάλειας», με αναιτιολόγητες διατάξεις του/της «ιδρυματικού» εισαγγελέα της Εθνικής Υπηρεσίας Πληροφοριών.

Το συμπέρασμα είναι ότι η πραγματική ποιότητα της λειτουργίας των συνταγματικών θεσμών στη χώρα μας υστερεί έναντι όλων των κρατών της λεγόμενης «παλιάς Ευρώπης», δηλ. όσων δεν γνώρισαν την εμπειρία του «αυταρκτού σοσιαλισμού» μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο. Ακόμη όμως και αρκετά από τα συνταγματικά κράτη της Ανατολικής Ευρώπης, που προέκυψαν τη δεκαετία του 1990, μετά την κατάρρευση της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, μας έχουν ήδη ξεπεράσει.

Ο Δημήτρης Τσάτος είχε γράψει το 1990 ότι «η λειτουργία της δημοκρατίας προϋποθέτει ένα minimum συναίνεσης στη βάση ενός κοινού πολιτικού πολιτισμού». Στην Ελλάδα, η συναίνεση αυτή φάνηκε να εξασφαλίζεται οριστικά από τη μεταπολίτευση του 1974 και έπειτα, με την κατάργηση της βασιλείας και του «παρασυντάγματος» και με την επιβολή του πολιτικού ελέγχου στο στράτευμα. Στην πραγματικότητα, ωστόσο, ο νεοελληνικός πολιτικός πολιτισμός ποτέ δεν υπήρξε, ούτε και είναι σήμερα, πλήρως δημοκρατικός, με την έννοια της αστικής δημοκρατίας, που οικοδομήθηκε σταδιακά, τους τελευταίους δύο αιώνες περίπου, στις καπιταλιστικές μητροπόλεις της Δυτικής Ευρώπης και της Βόρειας Αμερικής. Φαινόμενα όπως η πολιτική οικογενειοκρατία και οι πελα-

τειακές σχέσεις επιπολάζουν ανέκαθεν στο δημόσιο βίο μας, ως συνέπεια των ιδιαιτεροτήτων ενός κοινωνικού σχηματισμού της ημιπεριφέρειας του καπιταλισμού. Το ελληνικό πολίτευμα είναι ένα παλίμψηστο. Κάτω από μια λεπτή συνταγματική επίστρωση κοινοβουλευτικής δημοκρατίας μετά βίας κρύβονται πραγματικές δομές φεουδαρχικού ή και απολυταρχικού χαρακτήρα. Ενδεικτικά, μπορεί να επισημάνει κανείς το ογκώδες έλλειμμα εσωκομματικής δημοκρατίας, την κυριαρχία των πελατειακών σχέσεων, την απουσία πρακτικού ελέγχου των χρηματικών ροών προς τα κόμματα και τους πολιτικούς, την ουσιαστική ποινική ασυδοσία των τελευταίων και την ισχυρή παρουσία πολιτικών δυναστειών σε όλα τα επίπεδα και κατεξοχήν στο κορυφαίο (του αρχηγού «κόμματος» εξουσίας και πρωθυπουργού). Ο δυναστισμός, εξάλλου, είναι απλώς η κορυφή του παγόβουνου των διαπροσωπικών πελατειακών σχέσεων, πάνω στις οποίες είναι δομημένα το κράτος και η κοινωνία μας, με αποτέλεσμα να καθίσταται προσχηματική γενικότερα η λειτουργία των θεσμών. Το πελατειακό αυτό σύστημα, από τη φύση του αναξιοκρατικό και απαρχαιωμένο, συνιστά το κύριο ανταγωνιστικό μειονέκτημα της ελληνικής οικονομίας στον παγκόσμιο καταμερισμό εργασίας.

Παράλληλα ενισχύεται σταδιακά η επιρροή μιας οικονομικής ολιγαρχίας που διαπλέκεται ποικιλότροπα με την κρατική εξουσία, π.χ. μέσω δημόσιων συμβάσεων και προμηθειών, και ελέγχει τα σημαντικότερα ΜΜΕ, ενώ αναφύονται προβλήματα σε ό,τι αφορά τον σεβασμό στα θεμελιώδη δικαιώματα. Από το 1991 έως σήμερα έχει εκδοθεί από το ΕΔΔΑ μεγάλος αριθμός βαρυσήμαντων καταδικαστικών για τη χώρα μας αποφάσεων, οι οποίες αποκαλύπτουν σοβαρά ελλείμματα στην προστασία συγκεκριμένων δικαιωμάτων, όπως η ιδιοκτησία και γενικότερα τα περιουσιακά δικαιώματα, οι εγγυήσεις απονομής της δικαιοσύνης, οι συνθήκες κράτησης, η συμπεριφορά των αστυνομικών οργάνων κ.ά. Τα ελλείμματα αυτά δεν οφείλονται τόσο στη γραμματική διατύπωση των αντίστοιχων διατάξεων του Συντάγματος, όσο κυρίως στην (παρ)ερμηνεία και τη (μη) εφαρμογή τους από τα κρατικά όργανα (νομοθέτη, διοίκηση και δικαστήρια). Είναι χαρακτηριστικό ότι π.χ. για το έτος 2019, η Ελλάδα είχε σε βάρος της 23 αποφάσεις διαπιστωτικές παραβίασης («καταδικαστικές»), δηλαδή περισσότερες από κάθε άλλο κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκτός από τη Ρουμανία (56

αποφάσεις) και την Ουγγαρία (36 αποφάσεις). Αυτές αφορούσαν υπέρμετρη διάρκεια δικαστικών διαδικασιών (άρθρο 6 ΕΣΔΑ), έλλειψη αποτελεσματικών ενδίκων βοηθημάτων (άρθρο 13 ΕΣΔΑ), παραβιάσεις της προσωπικής ελευθερίας και ασφάλειας (άρθρο 5 ΕΣΔΑ), απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση (άρθρο 3 ΕΣΔΑ), προσβολές της περιουσίας (άρθρο 1 του πρώτου πρωτοκόλλου) κ.ά. Συνολικά, σε όλο το διάστημα από την έναρξη της δραστηριότητας του ΕΔΔΑ το 1959 ως το 2021, η Ελλάδα βρίσκεται στην 7^η χειρότερη θέση μεταξύ όλων των (νυν και πρώην) κρατών-μελών της ΕΣΔΑ, με 948 καταδικαστικές αποφάσεις σε βάρος της. Οι περισσότερες από εκείνες (543) αφορούν υπερβάσεις του εύλογου χρόνου διάρκειας δίκης, αλλά ανησυχητικά υψηλοί είναι και οι αριθμοί σε σχέση με απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση (123), παραβιάσεις της προσωπικής ελευθερίας και ασφάλειας (88), του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη (141), του δικαιώματος για άσκηση αποτελεσματικού ένδικου βοηθήματος (282) και του δικαιώματος στην περιουσία (85 αποφάσεις). Εννοείται βέβαια ότι αρκετές από τις παραπάνω αποφάσεις διαπιστώνουν την παραβίαση περισσότερων του ενός δικαιωμάτων. Οι πραγματικές διαστάσεις του ελληνικού προβλήματος γίνονται ευκολότερα αντιληπτές, αν επιχειρήσει κανείς μια σύγκριση με τους αριθμούς καταδικαστικών αποφάσεων σε βάρος άλλων κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με παρεμφερή πληθυσμό προς την Ελλάδα (Αυστρία 284, Πορτογαλία 278, Βέλγιο 198, Σουηδία μόλις 62!).

Παρά την ενσωμάτωση της χώρας στους ευρωπαϊκούς θεσμούς, τα φαινόμενα αυτά, αντί να εξασθενούν, ενισχύονται με την πάροδο του χρόνου και απειλούν να μεταλλάξουν το πολίτευμα σε μετανεωτερική φεουδαρχία με κοινοβουλευτικό μανδύα. Η περιγραφή του προβλήματος με τον όρο «πρωθυπουργοκεντρισμός», επειδή καμιά συνταγματική διάταξη δεν καθιστά τον πρωθυπουργό κυρίαρχο «εις τόπον Λαού» ή το ισοδύναμο αιρετού μονάρχη, επικεφαλής μιας οιονεί φεουδαρχικής πολιτικής πυραμίδας. Ίσως μάλιστα συσκοτίζεται έτσι το ευρύτερο και βαθύτερο έλλειμμα δημοκρατίας στη μεταπολιτευτική Ελλάδα, που δεν απορρέει από τις συνταγματικές αρμοδιότητες του πρωθυπουργού, αλλά από τον, ελέω και εκλογικού συστήματος, μονοκομματικό χαρακτήρα των κυβερνήσεων, σε συνδυασμό με τη αρχηγοκεντρική δομή των κομμάτων και με τη διαπλοκή πολιτικής και οικονομικής εξουσίας, που επιχείρησε, ανεπιτυχώς εν τέλει,

να εξορκίσει ο αναθεωρητικός νομοθέτης του 2001 μέσω του άρθρου 14 παρ. 9 του Συντάγματος και της ρήτρας περί «βασικού μετόχου».

Η αντιμετώπιση της ελληνικής υστέρησης στην πρακτική λειτουργία της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου, καθώς και στην αποτελεσματική προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων, θα προϋπέθετε την επίτευξη μιας ευρείας πολιτικής συναίνεσης, τουλάχιστον μεταξύ των τριών μεγαλύτερων κομμάτων, τα οποία έχουν ασκήσει στον τελευταίο μισό αιώνα κυβερνητική εξουσία είτε αποκλειστικά είτε ως μείζονες εταίροι συμμαχικών κυβερνήσεων. Προς το παρόν δεν διαφαίνεται καμία τέτοια προοπτική, ούτε καν διάθεση συζήτησης πάνω στα πραγματικά αυτά προβλήματα και ελλείμματα της χώρας μας. Αν πάντως στο μέλλον το σκηνικό τούτο αλλάξει, ενδεχομένως κάτω από την πίεση και των θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι προτεραιότητες στις επιθυμητές αλλαγές σκιαγράφονται κατά ικανοποιητικό σε γενικές γραμμές τρόπο στο Ψήφισμα του Ευρωκοινοβουλίου.

Ζητούμενα στην περίπτωση αυτή θα ήταν πρώτον η ουσιαστική βελτίωση της νομοθετικής διαδικασίας, εισάγοντας πραγματικές και ουσιαστικές διαβουλεύσεις και καταργώντας την αμφιλεγόμενη πρακτική των πολυνομοσχεδίων. Εδώ θα ήταν μάλιστα χρήσιμη η αναθεώρηση του εδ. στ' της παρ. 5 του άρθρου 74 Συντ. («σε περίπτωση αμφισβήτησης αποφαινεται η Βουλή»). Το εδάφιο αυτό αδρανοποιεί ουσιαστικά την περιεχόμενη στα εδ. β' και γ' της ίδιας παραγράφου απαγόρευση εισαγωγής για συζήτηση στη Βουλή νομοσχεδίων τα οποία περιέχουν διατάξεις άσχετες με το κύριο αντικείμενό τους και περαιτέρω άσχετων με το τελευταίο προσθηκών ή τροπολογιών, αφού αναθέτει την κρίση (μόνο) στη Βουλή. Αποκλείει έτσι έμμεσα το δικαστικό έλεγχο, παρά το γεγονός ότι η ύπαρξη άσχετων με το κύριο αντικείμενο του νόμου διατάξεων συνιστά πρόδηλα θέμα αναγόμενο στο περιεχόμενο του τελευταίου (και με την έννοια της παρ. 4 του άρθρου 93 Συντ.), και όχι στα *interna corporis* του νομοθετικού σώματος. Η συνέπεια είναι ότι οι περισσότεροι νόμοι βρίθουν από άσχετες με το κύριο αντικείμενό τους διατάξεις, αφού η κοινοβουλευτική πλειοψηφία πειθήνια αποδέχεται τα κυβερνητικά νομοσχέδια και συχνά τα επιβαρύνει με άσχετες τροπολογίες της τελευταίας στιγμής προερχόμενες από τους βουλευτές. Η άσκηση της νομοθετικής λειτουργίας προσλαμβάνει έτσι ενίοτε χαρακτηριστικά αδιαφάνειας και

σπασμωδικής αντίδρασης σε αιτήματα και πιέσεις διαφόρων ειδικών συμφερόντων. Η θεραπεία θα μπορούσε να είναι η αντικατάσταση του εδαφίου στ' με τη ρητή μνεία ότι η παράβαση των διατάξεων της παρ. 5 του άρθρου 74 Συντ. υπόκειται σε δικαστικό έλεγχο για νόμους ψηφισμένους μετά τη (μελλοντική) αναθεώρηση του Συντάγματος. Δεύτερον, η λήψη μέτρων όσον αφορά τη συμμετοχή του δικαστικού σώματος στη διαδικασία διορισμού στις θέσεις του Προέδρου και του Αντιπροέδρου του Συμβουλίου της Επικρατείας, του Αρείου Πάγου και του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Και εδώ βέβαια θα χρειαζόταν εν τέλει αναθεώρηση του άρθρου 90 παρ. 5 και 6 του Συντάγματος, αλλά σε πρώτο στάδιο θα μπορούσε να προβλεφθεί μια ενδεικτική ψηφοφορία μεταξύ των μελών του οικείου ανώτατου δικαστηρίου με τροποποίηση του Οργανισμού Δικαστηρίων. Τρίτον, η έγκαιρη και πλήρης συμμόρφωση προς τις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων καθώς και με τα προσωρινά μέτρα που επιβάλλει το Δικαστήριο. Τέταρτον η διασφάλιση της ανεξαρτησίας και λειτουργικής αυτονομίας των ανεξάρτητων εποπτικών φορέων, σύμφωνα με το ελληνικό Σύνταγμα και τις ισχύουσες εθνικές και ενωσιακές νομικές απαιτήσεις, και η βελτίωση της συμμόρφωσης της κυβέρνησης με τις συστάσεις τους. Και εδώ θα ήταν ευκατάρτη η αναθεώρηση της παρ. 2 του άρθρου 101^Α Συντ., ώστε αντί της Διάσκεψης των Προέδρων, η συγκρότηση της οποίας επαφίεται στον Κανονισμό της Βουλής, να καταστεί αρμόδια για την επιλογή των μελών των ανεξάρτητων αρχών μια κοινοβουλευτική επιτροπή κατ' αναλογία της δύναμης των κομμάτων, με αυξημένη εννοείται πλειοψηφία. Τέλος, να υπάρξουν επιμέρους παρεμβάσεις σε τομείς όπως εγγυήσεις για την ανεξαρτησία της ηγεσίας της Εθνικής Αρχής Διαφάνειας, η ακύρωση της νομοθετικής τροποποίησης του 2019 που έθεσε την ΕΥΠ υπό τον άμεσο έλεγχο του πρωθυπουργού κ.ο.κ. Γενικότερα, πρέπει να αντιληφθούμε ότι εάν η Ελλάδα θέλει να συνεχίσει να βρίσκεται στην πρώτη τάξη της ευρωπαϊκής ενοποίησης είναι μονόδρομος η πληρέστερη συμμόρφωσή μας προς τις αξίες και αρχές του άρθρου 2 ΣυνθΕΕ, δηλαδή του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ισότητας του κράτους δικαίου, καθώς και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Κώστας Χ. Χρυσόγονος